

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК СКЛАДОВА БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Корупція – це протиправна діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їхніх прав та посадових обов'язків для особистого збагачення. Всесвітній банк визначає поняття корупції як «зловживання службовим становищем з метою особистої вигоди». Метою корупції є зазіхання на державну власність, рухоме і нерухоме майно, фінансові ресурси суспільства. Найчастіше термін застосовується у відношенні до бюрократичного апарату і політичної еліти. Разом з тим прояви корупції притаманні й приватному бізнесу, можуть виявлятися на рівні підприємств та організацій, які задіяні у корупційних схемах.

Корупція визнається серйозною глобальною проблемою, яка стосується всіх країн світу та призводить до зниження прямих іноземних інвестицій, негативно впливає на економічне зростання та імідж країни, погіршує соціальне становище населення та рівень довіри суспільства. За даними Transparency International (міжнародна громадська організація з питань дослідження корупції у світі) індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) для України у 2015 становив 27 (аналогічний індекс мали Камерун, Іран, Нікарагуа, Непал та Парагвай), таким чином наша держава займає 130 місце зі 167 досліджуваних країн. У порівнянні з 2014 роком Україна отримала лише один додатковий бал, отже залишилася на рівні тотально корумпованих держав. Високий рівень корупції, недоліки в правовому регулюванні, несприятливі умови для ведення бізнесу негативно впливають на транспарентність облікової інформації в Україні та погіршують імідж країни на міжнародному рівні.

Зауважимо, що як корупція так і якість бухгалтерського обліку, є темами багатьох наукових досліджень. Проте публікацій, які припускають наявність зв'язку між корупцією та бухгалтерським обліком, практично немає.

На думку професора Саліхова З.А., вагомою проблемою корупційних зловживань є участь працівників облікових та контролюючих служб. Адже бухгалтер знає методи і способи здійснення заходів контролю та є ефективною складовою запобігання корупції. Разом з тим, він має необмежені можливості у складанні фіктивних документів, наданні різноманітних несправжніх договорів та угод на послуги чи роботи, які фактично не були виконані. Автор вважає, що належне ведення бухгалтерського обліку практично не залишає можливості для фіктивних операцій з руху матеріальних цінностей, грошових коштів та іншого майна, яке перебуває на балансі. Більше того, на стадії обробки первинних документів застосування елементарних способів попереднього та поточного контролю дозволить виявити ознаки незаконної діяльності і практично виключає можливість проведення сфальсифікованих операцій і угод [3, с. 51].

Вагомим доказом на користь наявності взаємозв'язку між бухгалтерським обліком і корупцією є результати аналізу даних з 57 країн світу, який був здійснений колективом науковців з США та Англії. З допомогою кореляційного аналізу та регресії вони довели наявність зв'язку між розширенням присутності компанії «Великої четвірки», якістю бухгалтерського обліку та оцінкою рівня корупції в досліджуваних країнах [1]. Ці результати підтвердили гіпотезу про те, що покращення бухгалтерського обліку та аудиту веде до зниження корупції в країні. Іншими словами, облікова інформація є інструментом, за допомогою якого приватні компанії демонструють, що вони діють законно (тобто, що вони не беруть участь в корупційних схемах і угодах), а їх керівники стають підзвітні громадськості.

Саме контролююча та превентивна функції обліку є складовою заходів щодо запобігання корупції з використанням методів внутрішнього і зовнішнього контролю. На рівні підприємства доцільно встановлювати чіткі правила та етичні норми щодо запобігання проявам корупції у всіх сферах діяльності, використовувати інститути зовнішніх бухгалтерів та аудиторів.

Вагомою складовою боротьби з корупцією є прозорість бухгалтерського обліку як на рівні суб'єкта господарювання так і його транспарентність для зовнішніх користувачів. У більшості випадків обов'язковість розкриття інформації про господарську діяльність через транспарентність облікової інформації, яка не становить комерційної таємниці та її результати у формі публічної, відкритої звітності перешкоджають корупції і правопорушенням. Саме тому важливим є дотримання якісних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які забезпечують єдині вимоги та чіткі правила розкриття інформації, а також високий рівень прозорості для зовнішніх користувачів [2, с. 16]. Зауважимо, що державне регулювання обліку та звітності, яке визначено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», передбачає створення єдиних правил та прийняття стандартів, які, крім інших аспектів, встановлюють вимоги щодо розкриття інформації. Тим самим держава може забезпечити суттєвий вплив на транспарентність обліку з метою надання доступу користувачам до якісної, достовірної, повної, неупередженої інформації щодо будь-якого суб'єкта господарювання та створить правові, економічні та регуляторні умови для підвищення транспарентності обліку як складової антикорупційних заходів.

1. *Accounting and Corruption: a Cross-Country Analysis / Malagueño Ricardo, Albrecht Chad, Ainge Christopher, Stephens Nate // Journal of Money Laundering Control. – 2010. – № 13:4. – pp. 372-393;* 2. *Мельник, Н. Транспарентність обліку як складова сприятливості ведення бізнесу в Україні / Наталія Мельник // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – № 4. – С. 10-17;* 3. *Салихов З.А. О роли бухгалтерского учета в борьбе с коррупцией / З.А. Салихов // Аудит и финансовый анализ. – 2012. – № 1. – С. 51-53.*